

گریگول برادزه: شعر حافظ در گرجستان، محبوبیتی بی نظیر دارد

«گریگول برادزه» استاد انستیتو شرق‌شناسی تفلیس، گفت: شعر حافظ در قرون گذشته، نه تنها در سرزمین‌های مسلمان‌نشین، بلکه در جامعه مسیحی گرجستان نیز محبوبیتی بی‌نظیر داشته است.

به گزارش آران نیوز: برادزه که در همایش پیوندهای فکری ایران با آسیای مرکزی و قفقاز در تهران سخن می‌گفت، نوشته‌های باقی مانده روی مهرهای سلطنتی را به عنوان شهادی بر این مدعا معرفی کرد.

وی گفت: کتیبه‌های منظوم پارسی بر روی مهرهای سلطنتی ایران، نخستین بار در نیمه دوم قرن پانزدهم میلادی و در زمان حکومت آق‌قیونلوها ظاهر شدند. به عنوان مثال، 'سلطان یعقوب بن اوزون حسن'؛ زیر چندین فرمان که به زبان فارسی در شهر تبریز صادر کرده است، مهری را به کار برده که در وسط آن نوشته شده 'یعقوب ابن حسن'؛ و دورادور آن، این بیت از حافظ به خط فارسی نوشته شده است:

هرآنکه جانب اهل خدا ننگه دارد

خداش در همه حال از بلا ننگه دارد

برادزه تأکید کرد: این علاقه به شعر حافظ در مهرهای شاهان مسیحی گرجستان نیز دیده می‌شود. برای مثال، 'کینگ داوید'؛ دهم از پادشاهی کارتلی، مهری هشت ضلعی داشت که در وسط آن، نام او و دورادور آن، همان بیت حافظ که روی مهر سلطان یعقوب بود، دیده می‌شد؛ با این تفاوت که در مهر کینگ داوید، بر اساس یک نسخه دیگر از دیوان حافظ، نوشته شده است 'هرآنکه جانب اهل وفا ننگه دارد، خداش در همه حال از بلا ننگه دارد'.

این استاد انستیتو شرق‌شناسی تفلیس ادامه داد: به عنوان مثالی دیگر، از الکساندر دوم حاکم گرجی منطقه کاختی، انگشتی به جا مانده که روی نگین آن بیتی از حافظ حک شده است:

نه عمر خضر بماند، نه ملک اسکندر

نزاع بر دنیای دون مکن درویش

گریگول برادزه، سخنرانی خود را با نقل این سخن از ایوان جوانشویلی، بنیان‌گذار دانشگاه تفلیس پایان داد که 'شعر و فرهنگ، باعث ایجاد وحدت معنوی گرجیان و ایرانیان بود و دوستی و محبت را جانشین خصومت می‌ساخت. فرهنگ ایران دوره اسلامی برای گرجیان نامأنوس نبوده است و آنان پیوسته برای علم و هنر ایرانی و ادبیات فارسی، احترام فراوان قائل بوده اند.'

**** ارتباط فرهنگی ارمنه با ایران پس از تسلط روسیه**

سید مهدی حسینی تقی‌آباد، مدیرعامل بنیاد مطالعات قفقاز نیز در این همایش، موضوع سخنرانی خود را به رابطه ایرانیان ارمنی ساکن قفقاز با ایران در قرن نوزدهم، پس از انضمام این منطقه به روسیه تا انقلاب بلشویکی اختصاص داد.

وی با اشاره به اینکه در قرن نوزدهم شمار شایان توجهی از اتباع کشورمان از جمله شماری از ایرانیان ارمنی برای کار و تجارت به روسیه مهاجرت کرده و بیشتر آنها در قفقاز ساکن شده بودند، خاطرنشان کرد که بسیاری از اسناد و مدارک، حاکی از تعلق خاطر آنها به ایران و خودآگاهی آنها از ملیت ایرانی‌شان در آن دوره است.

او با اشاره به اینکه ارتباط ارمنه ساکن روسیه با ایران، صرفاً محدود به ایرانیان ارمنی نمی‌شده است، یادآوری کرد که برخی از ارمنی‌های قفقازی نیز نقش مهمی را در ارتباط با ایران ایفا کرده‌اند. او از 'پیپرم خان'؛ به عنوان یکی از ارمنه قفقازی که نقش مهمی در تحولات ایران داشت، نام برد.

حسینی گفت: پیپرم خان (Yeprem Khan) زاده 'بارسوم'؛ یکی از روستاهای شهر گنجه بود؛ با این حال، او به مشروطه خواهان ایران پیوست و پس از سقوط استبداد صغیر به ریاست نظمیته تهران نیز رسید.

وی با اشاره به سه سفر مظفرالدین شاه قاجار به خارج کشور، یادآور شد: در آن زمان، برای رسیدن به اروپا، از انزلی به باکو می‌رفتند و از آنجا عازم روسیه و اروپا می‌شدند. در یکی از این سفرها، انتظار می‌رفت مظفرالدین شاه شب را در منزل 'حاج زین العابدین تقی‌اف'؛ که فردی خوشنام و بلندآوازه در باکو بود بماند، اما شاه ایران شب را در خانه فردی ارمنی به نام تومانیان سکنی گزید. این موضوع، باعث گلایه تقی‌اف شد که چرا پادشاه کشور مسلمان در منزل ارمنی مانده است و پاسخ مظفرالدین شاه این بود که شب را در منزل رعیت ایران (تبعه ایران) ماندیم.

مدیرعامل بنیاد مطالعات قفقاز از خاطرات میرزا رضاخان دانش، ملقب به 'پرنس ارفع الدوله'؛ که زاده تبریز بود، به عنوان شهادی دیگر از رابطه فرهنگی ارمنیان و ایران در قرن نوزدهم یاد کرد و گفت: پرنس ارفع در خاطرات خود از ایروان در مسیر سفر به تفلیس که حدود سال 1870 نگاشته است، می‌گوید شبی عروسی فرزند یکی از بزرگان بود و گروهی نوازنده و خواننده، مجلس را گرم می‌کردند. این گروه موزیسین، اهل قراباغ و شامل نوازندگان مسلمان و ارمنی بودند. معلوم شد پدر خواننده که ارمنی بود، او را در کودکی به مدرسه مسلمانان فرستاده بود و او چند شعر از سعدی را از بر داشت. صاحب مجلس به افتخار من که تبریزی بودم، به خواننده گفت اگر ترانه فارسی بلدی، بخوان و خواننده ارمنی گفت هم ترانه بلدم و هم تصنیف

و ترانه ای برای ما خواند.

حسینی تقی آباد به خاطره ای دیگر از پرنس ارفع، زمانی که سرکنسول ایران در تفلیس بود اشاره کرد و گفت: در آن سال، 39#& و 39#& در تهران و تبریز همه گیر شده بود و چون بیماری میان کارگران ایرانی مقیم تفلیس شایع شده بود، فرماندار کل قفقاز، در آستانه صدور فرمان اخراج کارگران ایرانی و بازگرداندن آنها به ایران بود. در چنین شرایطی، ثروتمندان ایرانی تفلیس که بسیاری از آنها ایرانیان ارمنی بودند با همکاری هم میهنان مسلمان خود، به یاری هموطنان ایرانی شتافتند و با ساخت بیمارستان و مراکزی برای نگهداری بیماران در خارج از تفلیس، جلوی اخراج جمعی آنان را گرفتند.

سید مهدی حسینی، سخنان خود را با شعری از یک ایرانی ارمنی مهاجر به تفلیس که در 1892 از ایران مهاجرت کرده و پس از 25 سال آن شعر را درباره زادگاه خود 39#&؛ سلماس 39#&؛ سروده بود، پایان داد.

**** نگاره های خوارزم، متأثر از مکاتب تبریز و اصفهان است**

«نگار آلاؤا» پژوهشگر آکادمی علوم ازبکستان، در نخستین روز از این همایش به اشتراک های فرهنگی ایران و ازبکستان پرداخت و گفت: نگاره های خوارزم و خیوه در ازبکستان، متأثر از مکتب های نگارگری اصفهان و تبریز بوده است.

وی افزود: بسیاری از اندیشمندان دینی بزرگ در تاریخ ازبکستان، مانند خواجه مولانا اصفهانی، عبدالقادر مشهدی، میرابراهیم مشهدی، مسعود شروانی و روزبه خان اصفهانی در اصل ایرانی بوده اند.

آلاؤا درباره تأثیر معماری ایرانی بر ازبکستان نیز گفت: مشهور است که مدرسه بزرگ و معروف شیرقاضی خان در خیوه را پنج هزار ایرانی بنا کرده اند. همچنین بسیاری از جهانگردانی که به خوارزم و بخارا سفر کرده اند، در سفرنامه هایشان نوشته اند که معماری این دو منطقه، بسیار به معماری ایرانی شبیه است.

همایش پیوندهای فکری ایران با آسیای مرکزی و قفقاز، روزهای چهارشنبه و پنجشنبه در دانشگاه تهران و پژوهشکده تاریخ اسلام برگزار شد.

در این همایش دوازده، بیش از 40 نفر از پژوهشگرانی ایرانی و غیرایرانی، حاصل تحقیقات خود را در قالب سخنرانی ارائه کردند.